

Plenaire vergadering van de Eerste Kamer op 13 september 2016
Toespraak van de Voorzitter van de Eerste Kamer, Mr. A. Broekers-Knol

Herdenking Petrus Jozef Sietse (Piet) de Jong (1915 - 2016)

Op 27 juli jongstleden overleed op 101-jarige leeftijd Piet de Jong: senator voor de Katholieke Volkspartij van 11 mei 1971 tot 17 september 1974. In de vier jaar ervoor was de heer De Jong minister-president van het eerste naoorlogse kabinet dat een volle periode zou dienen. Wendbaar maar koersvast stuurde hij het schip van staat.

Petrus Jozef Sietse de Jong werd geboren op paaszaterdag 3 april 1915 in Apeldoorn, als zesde kind in een Fries katholiek gezin. Na de hbs in Apeldoorn volgde de heer De Jong de adelborstenopleiding in Den Helder, waar hij afstudeerde als tweede van zijn jaar.

Op 19-jarige leeftijd werd de heer De Jong luitenant-ter-zee der derde klasse bij de onderzeedienst. Drie jaar lang was hij gestationeerd in Soerabaja. Na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in mei 1940 moest hij plotsklaps als oudste officier met een onderzeeboot de oversteek maken van Rotterdam naar Engeland. Het betrof een vaartuig dat nog nooit op volle kracht had gevaren en waarschijnlijk niet waterdicht was.

Maar door het foutloos navigeren van de heer De Jong brak het schip door de waterlinie en maakte het veilig de overtocht.

In de oorlogsjaren die volgden patrouilleerde de heer De Jong op de Noordzee, Middellandse Zee, de Atlantische Oceaan en de Javazee. Aan boord ontwikkelde hij een beheerste, onverstoorbare nuchterheid: iets waar hij in zijn latere politieke loopbaan om bekend zou staan. Zijn jaren op zee verruimden ook zijn blik op de wereld. Zelf zei de heer De Jong hier later over: *"Er zijn twee soorten mensen: zij die op het strand staan en denken: hier eindigt het land. En zij die denken: hier begint de rest van de wereld."*

In 1948 werd de heer De Jong adjudant van de minister en later van de staatssecretaris van Marine. Daarna was hij achtereenvolgens gezagvoerder, stafofficier bij de NAVO en adjudant van Koningin Juliana. In die jaren ontwikkelde hij een reputatie als deskundig militair; wars van politiek geschipper.

Om die reden werd de heer De Jong in 1959 letterlijk met een helikopter van boord gehaald om staatssecretaris van Defensie te worden. Vier jaar later werd hij benoemd tot minister van Defensie. In die hoedanigheid voerde hij een grootscheepse reorganisatie door. Het departement zou voortaan bestaan uit drie afzonderlijke krijgsmachtonderdelen, onder een verticale gezagsstructuur.

Dit stuitte in het parlement op veel weerstand. Maar door goed te luisteren en snel door te dringen tot de zaak, kreeg de heer De Jong uiteindelijk veel lof voor de manier waarop hij het beleid sympathieker had gemaakt.

De reorganisatie was zelfs zo grondig, dat de financiële toekomst van defensie er voor het eerst in jaren goed voor stond.

Na de val van het kabinet-Cals in de nacht van Schmelzer, opgevolgd door het overgangskabinet-Zijlstra, werd de heer De Jong in april 1967 benoemd tot minister-president. Al snel wist hij zijn kabinet aan hem, aan elkaar en aan het programma te binden. Als evenwichtige en - als het nodig was - daadkrachtige commandant stelde hij zijn ploeg in staat tot aanzienlijke prestaties. Zo kwam er een omvangrijk wetgevingsprogramma tot stand: de AWBZ, democratisering van de universiteiten, invoering van de BTW, emancipatie van homoseksuelen, vereenvoudiging van de echtscheiding, inkomensnivellering... en dit alles onder een stringent begrotingsbeleid.

In een periode van onze vaderlandse geschiedenis waarin vrijwel iedere vorm van autoriteit over de hekel werd gehaald, vond de heer De Jong precies de goede balans tussen loslaten en ingrijpen. Hij toonde zich wendbaar maar koersvast.

Op 11 mei 1971, twee maanden voor het einde van zijn premierschap, werd de heer De Jong beëdigd als lid van de Eerste Kamer. Hier werd hij spoedig aangewezen als fractievoorzitter van de KVP. Als Kamerlid bepleitte hij dat zijn partij samen met de ARP en de CHU een groot christendemocratisch blok zou vormen. In dit Huis stelde de heer De Jong tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen in 1972 dat politiek niets anders is dan het regelen van betrekkingen tussen burgers en dat velen de inspiratie en opdracht daartoe vinden in hun geloof.

In een interview zei hij hierover dat de essentie van het geloof en de politiek ligt in het gebod dat je je naaste lief moet hebben.

Toen de KVP, ARP en CHU bij de verkiezingen van 1974 toch kozen voor aparte lijsten, trok de heer De Jong zich terug uit de actieve politiek. Maar achter de schermen bleef hij zich hard maken voor de fusie. De handtekeningenactie die volgde op zijn rechtstreekse beroep op de leden van de drie partijen gaf de doorslag voor het vormen van het CDA.

De heer De Jong besteedde na zijn vertrek uit de politiek veel tijd aan charitas. Zo was hij vicevoorzitter van het Nederlandse Rode Kruis, voorzitter Comité Nationale Herdenking '40-'45 en voorzitter van de Centrale voor bemiddeling en medefinanciering van ontwikkelingsprogramma's.

Ook vervulde de heer De Jong commissariaten bij DAF, Nationale Nederlanden, Shell, Het Financieele Dagblad, Hoogovens. En was hij bestuurder bij Katholieke Universiteit Nijmegen, Westeinde Ziekenhuis, Stichting Holland Beton Groep en Douwe Egberts.

Voorts leidde hij economische missies naar Australië en China en was hij voorzitter Industriële Raad voor de Oceanologie.

De heer De Jong volstond in het parlement doorgaans met weinig woorden. (Dit verhaal had hij beslist te lang gevonden.) Maar de woorden die hij uitsprak waren messcherp, resoluut en vaak met een kwinkslag. Het is een groot goed dat zijn scherpe geest tot op hoge leeftijd in tact is gebleven.

De heer De Jong was een groots staatsman, die een prominente plek in onze geschiedenis verdient. Zijn reputatie als oud-premier is met de jaren alleen maar gegroeid. Het is hem gegeven dat zelf op hoge leeftijd te ervaren.

Moge ons respect voor zijn persoon en zijn verdiensten voor onze vaderlandse democratie tot steun zijn voor zijn familie en vrienden.

Ik geef nu het woord aan de minister-president.

